

deemoed is nodig – Cesar Pavese

dan komt de dag, de laatste
van je leven en jij: zolang al
ben je bezig met sturen
naar dat uur

je zal het niet weerstaan
je zal je overgeven
als aan een ontwapenend leger
dat waakt bij een kamp van vrede

deemoedig zal je zijn en dieper
buigen want de poort is laag
op de maat van wie nederig nadert

geen weerstand met nagels
in een laken: duizelen zal je
van overgave – je weet immers
dat er bekwame handen zijn
die je laatste dorst lessen en laven

geen wapen zal je dragen
geen knarsen in je mond
als een rivier zal je zijn
die blijmoedig uitmondt

alleen de vraatzucht van meeuwen
zal klagen, de vraatzucht
die je aan de dagen bond

Staf De Wilde

PS. aanbevolen leestip Cesare Pavese en Bianca Garufi

Het grote vuur

Twee (ex-)geliefden schrijven samen een roman over de liefde: Het grote vuur. Het geslaagde experiment van de grote Italiaanse schrijver Cesare Pavese is pas na vijftig jaar eindelijk in het Nederlands vertaald.

'De aarde ben je en de dood. / Jouw getij is duisternis / en stilte. Niets bestaat / dat meer dan jij zò ver / is van de dageraad.' Zo dichtte Cesare Pavese met in gedachten Bianca Garufi, zijn collega bij de Turijnse uitgeverij Einaudi.

<http://www.standaard.be/artikel/detail.aspx?artikelid=JH3LR4L2>

Ze klinken ominous, deze woorden, maar voor de schrijver/redacteur was dat niets nieuws. Pavese bevond zich altijd al aan de schaduwzijde van het leven. Hij had sinds zijn tienerjaren de ene existentiële crisis na de andere doorgesparteld, met aan de einder de verlokking van een zelfgekozen dood. Een paar dingen hielden hem daarvan af: de literatuur, het stadsleven en de vrouwen. Pavese had het dorp Santo

Stefano Belbo in de heuvels van Piemonte omgeruild voor de weidse boulevards van Turijn. Hij zat er urenlang te schrijven in de cafés en werd met regelmaat verliefd op vrijgevochten stadsmeisjes - die zijn liefde zelden beantwoordden.

Met Garufi was het anders. Ook zij kwam van het land, al was het dan van Sicilië. Ze worstelde met haar eigen schaduwen, én ze had de intelligentie om Pavese van antwoord te dienen. Pavese kon zijn geluk niet op. Zelfs de duistere dichtregels die hij aan haar wijdde, waren voor hem een doorbraak. 'De explosie van krachten die sedert jaren geblokkeerd waren', noemde hij hen.

Experiment

Garufi als muze hebben was één ding, een relatie was nog wat anders. Misschien waren die twee te complex om naadloos samen te smelten. Maar uit de as van de nasmeulende liefde sleepte Pavese iets bijzonders: een literaire samenwerking, een roman waarvan de (ex-)geliefden beurtelings een hoofdstuk zouden schrijven. 'De tweeslachtige roman', noemde Pavese het experiment in een brief aan Garufi.

Het resultaat, *Het grote vuur*, leest als vintage Pavese. Het is het relaas van Giovanni en Silvia, die allebei hun dorp hebben verlaten om hun heil te zoeken in de grote stad. Ze vinden bij elkaar de liefde, maar in het eerste hoofdstuk - verteld door Giovanni - is de droom al voorbij. Giovanni, een eeuwige verliezer, legt zich daarbij neer: 'In het verleden had ik andere Silvia's gekend. [...] Allemaal leken ze op elkaar, allemaal hadden ze me in een mum van tijd doorgrond.'

De stem van Silvia, in het tweede hoofdstuk, klinkt anders. Zij lijdt onder haar afwijzing van Giovanni, onder haar afwijzing van liefde *tout court*. In haar verleden zijn dingen gebeurd die haar onherroepelijk hebben verminkt. In relaties voelt ze zich als een vis in het ijs. Wat rest is simpelweg bestaan, 'dag na dag, alsof ik alles negeerde, zelfs dat ene, omdat alle hoop verloren was.'

Ontbranding

Een telegram van Silvia's stiefvader brengt de exen weer bijeen. Er ligt een jongen, Giustino, op sterven. Silvia vraagt Giovanni mee te gaan naar haar geboortedorp Maratea, naar het gezin dat ze al heel jong de rug heeft toegekeerd. Daar aangekomen is niets wat het lijkt, en Giovanni wordt opgeslokt door de bijzondere sfeer - door de ondoorgrondelijkheid van de stenen, de planten, de mensen. Silvia's moeder - die ze haat -, haar stiefvader en de bedienden leven samen in een ongemakkelijk zwijgen. Giovanni vermoedt dat alles in een ogenblik tot ontbranding zou kunnen komen, en ook Silvia heeft het gevoel dat ze 'midden in het vuur' staat: een groot vuur dat altijd brandt, dat dood, geboorte, liefde meesleurt.

Silvia's moeder verklapt Giovanni het familiegeheim maar hij hoort het zelfs niet: Silvia heeft iedereen verkondigd dat ze met hem gaat trouwen, dat ze weer wil vertrekken. Maar kan ze zich losrukken van het verleden, van het drama waarin zij een sleutelrol heeft? 'Ik ken dit wespennest maar al te goed: je trapt erin, toch weer, je gelooft misschien dat het je niet naar de keel kan vliegen. Maar dat is verraderlijk, aan sommige dingen kun je niet ontsnappen.'

En dat wist ook Pavese, die met deze duroman misschien het onvermijdelijke heeft willen uitstellen. Maar Bianca Garufi was net als Silvia té zeer opgeslokt door haar eigen demonen om Paveses dringende liefde te kunnen verdragen. Ze verliet Turijn met een depressie en ondanks brieven heen en weer bloedde de roman - en de relatie - dood.

Toch lijkt het alsof in de honderd pagina's van *Het grote vuur* alles gezegd is. Pavese en Garufi schrijven alsof het winter is, en schemeruur - de tijd loopt af, de bomen staan verstild tegen een koude lucht, het verleden knaagt. Verdwaalde zielen keren terug naar hun wortels, naar het dorp waarvan ze vervreemd zijn, maar dat hen in het bloed blijft zitten. Zo doen ook de neef in Paveses eerste gedicht, 'De meren van het Zuiden', en de naar Amerika uitgeweken weesjongen in zijn laatste roman, *De maan en het vuur*.

Maar in het échec van die thuiskomst blijft de schoonheid doorklinken. Zoals Giovanni het verwoordt: 'Als iemand in mijn hart had kunnen kijken, had hij een hartstochtelijke tederheid gezien voor de dingen en de personen van toen, voor de warme rijkdom van dat leven, en de stiltes, de blikken... en in de kern daarvan leegte, verbijstering, vrees.' Pavese schreef tot in 1946 aan *Het grote vuur*. Vier jaar en vier romans later won de leegte het; hij pleegde zelfmoord. 'Geen woorden. Een gebaar. Ik schrijf niet meer', luidde de laatste aantekening in zijn dagboek. Gelukkig had hij de wereld toen al genoeg woorden nagelaten. Sobere, verstilde woorden met de onderhuidse intensiteit van een groot vuur. Laten wij ze savoureren.

DE AUTEURS: Cesare Pavese (1908-1950), een van de grootste Italiaanse schrijvers van de vorige eeuw en zijn collega en muze Bianca Garufi (1918-2006), die ook naam maakte als schrijfster en vertaalster.

HET BOEK: een quatre mains van twee (ex-)geliefden, gepubliceerd in 1959, pas nu vertaald.

ONS OORDEEL: vintage Pavese: sober, verstild, onderhuids vurig.

CESARE PAVESE EN

BIANCA GARUFI

Het grote vuur.

Vertaald door Evalien Rauws en Luc de Rooy, Karaat, 144 blz., 16,90 €